

Rapla Keskraamatukogu Aastaaruanne 2017

Tabel 1

Maakonna/linna nimi	Elanike arv (01.12.17)	KOV-de arv maakonnas	Üldkasutatavate raamatukogude arv	Harukogude arv	Kokku
Rapla maakond	34634	10	22	9	31

Üldkasutatavate raamatukogude arv

Maakonnas on 22 üldkasutatavat raamatukogu ja 9 haruraamatukogu. Rapla Keskraamatukogu on maakonna keskraamatukogu ja tal on 3 haruraamatukogu. Valla keskraamatukoguna töötab Märjamaa Valla Raamatukogu, millel on 6 haruraamatukogu. Kokku pakub teenust 31 raamatukogu. Välisteeninduspunktid töötavad Vigala valla Kivi-Vigala raamatukogu ja Rapla Keskraamatukogu juures.

2017. aastal maakonna raamatukogude võrgus muutusi ei toimunud.

1. Põhilised tegevussuunad

- 2017. aastal kasutas raamatukogude teenuseid 37% Raplamaa elanikest. Raplamaalane külastab aastas keskmiselt raamatukogu 6,4 korda ja laenutab 8,4 teavikut. Raamatukogudes korraldati 625 näitust ja väljapanekut, 491 üritust, osalejaid oli 14345. Ürituste, virtuaalkülastuste ja kasutajakoolituste arvud kasvavad, mis näitab raamatukogu kui vaba aja veetmise ja elukestvate õpet toetava asutuse tähtsuse tõusu. Raamatukogud liiguvad kogudepõhiselt teenuselt muude teenuste põhisusele.
- 2017. aastal tõusid maakonnas tervikuna laste laenutused ja külastused. Laste ja noorte kultuuriaastal oli raamatukogudes tähelepanu suunatud laste lugemisharjumustele. Suur tähtsus on jätkuvalt maakondlikel ühisprojektidel „Suvelugemine“, „Netikirjariin“, laste kunstiprojektidel „Mina näen nii“ ja üleriigilistel üritustel. Programmis „Suvelugemine 2017“ osales 16 maaraamatukogu 380 lapsega, kirjanduslikust mälumängust võttis osa 10 võistkonda, internetipõhisest mängust „Netikirjariin“ võttis osa 35 võistkonda.
- Raplamaa teavikute komplekteerimissummast kulus 2017. aastal 81,7% raamatute ostmiseks. Kogudesse lisandus 15487 eksemplari raamatuid, neist 14196 ostu ja 1291 annetuseksena, hangitud raamatutest oli 70,1% ilu- ja lastekirjandus. Ostetud raamat kallines, kui 2016. aastal maksis raamat keskmiselt 11,68 eurot, siis 2017. aastal juba 12,23 eurot.
- Käru, Kaiu, Hagudi ja Lelle raamatukogudes oli olulisel kohal postipunkti igapäevatöö korraldamine ja tasakaalu säilitamine raamatukogu põhitegevuse ja lisaülesannete vahel.
- Hinnang raamatukogude tegevusele omavalitsuses: Kristiina Bender Kohila raamatukogu direktor: „Raamatukogu on nähtav valla kultuurielus. Kohila valla kultuurikomisjoni poolt aprillis-mais valla elanike ja ürituste korraldamisega seotud huvigruppide seas läbi viidud küsitluse kokkuvõttest selgub: „Enim külastatavate näituste paik on Kohila raamatukogu ... Kohila raamatukogu kultuurikandjana: väärtustati raamatukogu olemasolu, samuti seal toimuvaid sisukaid sündmusi ja näitusi“ (Reet Runge. Mida elanikud arvavad valla kultuurielust // Kohila (2017) nr. 14, lk. 8-9)“.

2. Juhtimine

2.1 Raamatukogudevõrgu struktuur ja nõukogud

2017. aastal töötasid osalise tööajaga Vahastu, Inglise (koosseis 0,5), Kuimetsa, Keava (koosseis 0,75) ja Märjamaa Valla Raamatukogu 4 haruraamatukogu: Haimre (koosseis 0,5), Laukna (koosseis 0,6), Sipa (koosseis 0,6), Teenuse (koosseis 0,5) ja Rapla Keskraamatukogu Kodila haruraamatukogu (koosseis 0,6).

Seega suurenes raamatukogude arv, mis töötavad väiksema koosseisuga kui 1,0 (kokku 9 raamatukogu).

Lahtiolekuaeg vähenes Kodilas ja Keavas, suurenes Alus.

Rapla Keskraamatukogu nõukogu käis koos kahel korral. Pärast haldusreformi jätkab nõukogu seitsme liikmega ja samas koosseisus.

Kinnitati Rapla Keskraamatukogu arengukava aastateks 2018–2022.

2.2 Eelarve

Tabel 2

Põhieelarve	Seisuga 31.12.16. €	Seisuga 31.12.17 €	Muutus %
Eelarve kokku	1103,408	1159,204	+ 5,1%
sh keskraamatukogu	356,807	368,000	+ 3,1%
Personalikulu	676,755	725,424	+ 7,2%
sh keskraamatukogu	235,102	251,77	+ 7,1%
Komplekteerimiskulu	202,551	212,631	+ 4,8%
sh KOV-lt	139,677	147,949	+ 5,9%
sh riigilt	62,222	63,913	+ 2,7%
sh keskraamatukogu	53,856	57,665	+ 7,1%
sh KOV-lt	37,255	40,627	+ 9,1%
sh riigilt	16,601	17,038	+ 2,6%
Infotehnoloogiakulu	39,269	40,791	+3,9%
sh keskraamatukogu	9642	11,935	+ 23,8%

2017. aastal tõusid maakonna raamatukogutöötajate töötasud. Töötasude 7,2% suurenemine jäi väiksemaks 2016. aasta töötasude 9,4% tõusust. Keskmisest enim suurenesid töötajate töötasud Juuru, Järvakandi ja Kaiu valla külaraamatukogudes. Käru külaraamatukogus suurenes personalikulu seoses postipunkti avamisega, koosseis suurenes 0,25 ametikoha võrra. Käru raamatukogu direktor Ilme Säde: „Eesti Postilt laekub igakuine püsitasu, mis kulub loodud ametikoha rahastamiseks. Tehingutelt laekuv raha kulub lisatasu maksmiseks.“

Infotehnoloogiakulu väike tõus tulenes Rapla Keskraamatukogu veidi suuremast investeeringust infotehnoloogiale – hangiti juurde valvekaameraid ja 5 rendiarvutit.

Komplekteerimiseks KOV-idelt eraldatud summad maakonnas suurenesid 4,8%. Märgatav 40% tõus oli Purku külaraamatukogus. Märjamaa Valla Raamatukogu toob välja, et perioodika komplekteerimiskulu moodustas 15,94% kogu komplekteerimiskuludest vallas. Haruraamatukogude komplekteerimiskulud moodustasid Märjamaa Valla Raamatukogu komplekteerimiskuludest 46,78%.

Rapla Keskraamatukogu komplekteerimissumma oli jookseveelarvest 15,7%, mis oli 0,7% suurem eelmisest aastast. Haruraamatukogude komplekteerimise summa moodustas Rapla vallas raamatukogu komplekteerimiskuludest 30%.

Planeeritud 2017. aasta raamatukogu eelarve sai lisa laekumistest tasulistelt teenustelt ja projektidest.

2.3 Projektid

Tabel 3

Projektid, toetused (Kellelt saadud?)	Periood	Eraldatud summa	Projekti üldmaksumus
Eesti Kultuurkapital	02.05-20.10.2017	1000 €	2276,35 €
Teavikute soetamiseks saadud sponsorraha eraisikult	2017	295 €	295 €
Eesti Kultuurkapital	15.05.-15.07.2017.	400 €	640 €
„Suvelugemine“ Rapla Valla kultuuriprojekt	22.09.2017	144 €	569 €
„Kunst raamatukokku Raplamaal“ Tallinna Keskraamatukogu	28.08.-30.09.2017	740 €	830 €
„Luulelõuna“ Eesti Kultuurkapital Raplamaa ekspergrupp	5.07.-20.09.2017	300 €	470 €
„Raamatukogude arendamine“ Kultuuriministeerium	20.09.-30.11.2017	1548 €	1708 €
„Maaraamatukogude suveseminar“. Sihtasutus Raplamaa Omavalitsuste Arengufond	14.-16.06.2017	600 €	4880 €

Projektide toel korraldati maakondliku laste „Suvelugemine 2017“ programmi ettevalmistamist ja läbiviimist. Kabala raamatukogu sai toetuse projektile Raikküla valla XII käsitööpäevad.

Eraisikutelt annetustena laekunud toetus kasutati uudiskirjanduse soetamiseks.

Rapla valla kultuuriprojekti toetusega tasuti Rapla ja Hagudi koolide õpilaste transport Kehtnasse „Suvelugemise“ pidulikule lõpetamisele. Projekt ei kajastu Rapla Keskraamatukogu eelarve numbrites. „Kunst raamatukokku Raplamaal“ projektitoetusega valmis videoklipp, mis reklaamis ettevõtmist Rapla sisetelvisioonis ja aitas korraldada kirjandustaustaga kunstiüritust noortele. Esinejate tasustamiseks saime toetust Eesti Kultuurkapitalilt ja Raplamaa OV Liidult.

Kultuuriministeerium rahastas Rapla Keskraamatukogu koolitusprojekti „Veebitekstid: loomine, keekekasutus, stiil.“, mis sisaldas raamatukogude ajaveebide ja kodulehtede koolitajapoolset analüüsi ja andis praktilisi oskusi ennest veebis nähtavaks tegemiseks. Osalenud

raamatukoguhoidjad märgivad, et koolitus andis mõtteid ajaveebi uuendamiseks ja teabe jagamiseks.

2.4 Personali koosseis, juhtimine ja areng

Koosseis vähenes Rapla Keskraamatukogu Kodila haruraamatukogul 0,4 võrra ja suurenes samavõrra Alu haruraamatukogul, mis võimaldas suurema teeninduspiirkonnaga Alu haruraamatukogu avada kuuel päeval nädalas, sh laupäeval. Kehtna valla Keava raamatukogu koosseis vähenes 0,25 võrra (töötaja soov). Osalise tööajaga töötab 22 raamatukoguhoidjat. Seoses postipunkti avamisega Käru raamatukogus 01.06.2017 suurenes koosseis 0,25 võrra.

Koosseisude vähendamist raamatukogudes põhjendavad omavalitsused töötajate töökoormuse (lugejad, laenutused, külastused) vähenemisega, mis toob kaasa lahtiolekuaegade lühendamise. Mida vähem on raamatukogu avatud, seda vähem seda kasutatakse.

Rapla Keskraamatukogu raamatukoguhoidjad töötasid suvepuhkuste perioodil osa päevi haruraamatukogudes - Hagudis, Kodilas ja Alus asendamaks puhkusel olijaid.

Rapla Keskraamatukogus oli esmakordselt suvel vabatahtlikuna tööl Rapla Ühisgümnaasiumi õpilane.

2.4.1 Ülevaade täienduskoolitusest

2017. a lõpus oli Raplamaa raamatukogudes 74 töötajat, neist raamatukoguhoidjaid 61, osalise tööajaga töötas 22.

Maakonna- ja keskraamatukogu töötajad osalesid ETKA Andrase, Eesti Rahvusraamatukogu, Eesti Lastekirjanduse Keskuse, Eesti Raamatukoguhoidjate Ühingu, Tallinna Ülikooli poolt korraldatud koolitustel. Teemad: tööõigus, lastekirjandus, elukestev õpe, psühholoogia, näituste korraldamine, kirjandus, haldusreform.

Koolituskeskuse Vilko MÜ koolitustel „Projektide planeerimine, koostamine ja rahastamine. Projektide juhtimine“ (6 ak t), „Biblioteraapia kasutamise võimalustest ja võtetest. Erinevate kirjandusliikide mõjust psüühikale“ (6 ak t) osales 4 töötajat.

Valtu, Vahastu ja Kaiu raamatukoguhoidjad osalesid Tartu Ülikooli Ühiskonnateaduste Instituudi rahvaraamatukoguhoidjate suveakadeemial (80 ak t).

Tartu Ülikooli täiendõppeprogrammi „Infopädevuse“ kursusest (maht oli 26 ak t), võttis osa 5 raamatukoguhoidjat.

Koolituste valikul saab määravaks huvitav ja vajalik teema, kuid ka soodne hind.

Järvakandi raamatukogu direktor osales Kaitseliidu Kooli kursusel „Juhtimine praktikas II“ ja „Infoturbe koolitusel“ mis olid talle kui naiskodukaitse liikmele tasuta.

Käru raamatukogu direktor Ilme Säde: „Seoses postipunkti avamisega raamatukogus viidi märtsis läbi raamatukogutöötajale postitöö alane koolitus (8 tundi) ning detsembris toimus koolitus (6 tundi) elektroonilise programmi *omnistation* töösse juurutamiseks“.

Maakonna laste tööga tegelevad raamatukoguhoidjad käisid Eesti Lastekirjanduse Keskuse poolt korraldatud seminaridel ja teabepäevadel, näiteks „Eesti laps sõjajärgses olustikus: ilukirjanduslik vaade“ ja „Laps kirjanduses“. (Eesti Lastekirjanduse Keskuse väljastatud tõenditel puudub maht/kestus, teema ja koolitaja).

Rapla Keskraamatukogu töötajad osalesid lisaks eelpool nimetatutele rahvaraamatukogude 37. suveseminaril „Raamatukoguteenus, väärtus ja kasu hindamine“ ja teabepäeval „Autoriõiguse põhimõtted raamatukogus“. Üks töötaja osales arhiivikorralduse praktilisel õppepäeval, kus korraldajal ei olnud sel korral veel õigust anda tunnistust koolituse läbimise kohta.

4.2 Maakonnaraamatukogu korraldatud koolitused:

Tabel 4

Koolituse aeg	Koolituse teema	Koolitaja	Koolituse maht/kestus	Raamatukogu uhoidjate arv/ KOV-de arv	Eelarve/Koolituseks kulutatud summa
13.12.2017	Erinevate teenuste ja tegevuste mõõtmine raamatukogus	Margit Jõgi	2 ak t	37/10	
16.11.	Juhtimine ja arendustegevus	Jane Kiristja Rutt Rimmel	3	5/2	
15.11	Kirjandus	Armar Paidla Pille Matt	1,5	38/10	
27.09	Lugeja ja infoteenindus	Reili Argus Tallinna Ülikool	6	21/10	1548,00 riik
20.09	Arendustegevus Uued teenused	Ragne Kalmet	1,5	37/10	
20.09 15.03 17.05 12.04	Kirjandus Kirjandusloolised paigad Tartus Raamatuudised kirjastuselt Varrak	Tiina Talvet Taimi Jürgens Kaja Kivissaar Krista Pisuke Krista Kaer	3 1,5 1,5	72/10 32/10 35/10	
17.-20.08	Arengusuunad Soome Vabariigi raamatukogudes ja mäluastustes	Piret Luuka Kristi Ots	16	38/10	
17.05 28.04	Eesti mäluasutuste koostöövormid ja nende toimimismehhanismid (ERM. Rahvusarhiiv Noora)	Krista Pisuke Liisi Pabstel	2 1,5	32/ 17/2	

12.04	Organisatsiooni poliitika ja strateegiad	Ülle Talihärm	1,5	35/10	
15.03	Kasutajakoolituse programmide ja teavitusmaterjalide väljatöötamine sihtgrupile	Eve Kärsna emakeele õpetaja	1,5	35/10	
15.02	Näituste koostamine ja korraldamine	Ave Tölpt Tiina Ritson Tiiu Laur Rein Eskel Eesti Rahvusraamatukogu	6	37/10	306,00
			48,5 ak t		

Rapla Keskraamatukogu korraldas 2017. aastal raamatukoguhoidjatele 6 seminar-nõupidamist ja kaks koolitust, kus õppijatele väljastati koolitustõend. Tabel 4

2017. aastal nõustati kohtadel raamatukogusid 29 korral.

Koostöös Tallinna Ülikooliga toimus koolitus „Veebitekstdid: loomine, keelekasutus, stiil ja sagedasemad vead“ ja Eesti Rahvusraamatukoguga „Näituste koostamine ja korraldamine“.

Korraldasime kolm õppesõitu: Soome Vabariiki, ERM-i ja NOORA-sse. Käisime Järvamaa ja Jõgevamaa Keskraamatukogudes.

Kohila raamatukogu direktori Kristiina Benderi arvamus: “Rapla Keskraamatukogu korraldatud Soome õppereisil tutvusime Turu ja Mariehamni linnaraamatukogudega. Soome raamatukogud on maailmas esirinnas innovaatiliste teenuste poolest. Meeldis: raamatukogude ruumide tihe kasutamine erinevate huvigruppide poolt, auviste kojulaenutuse korraldus, iseteenindusmasinad, Mariehamni raamatukogu koduloo osakond.“

Koolituste korraldamisel maakonnas ei saa lähtuda ainult kutsestandardi kompetentsusnõuetest, kõike maaraamatukoguhoidja tööks vajalikku ei ole kohustuslike kompetentside all kirjeldatud. Maakonna keskraamatukogu poolt raamatukogutöötajatele tehtavate koolituste arv on piiratud, kuus üks koolituspäev mahuga 6 ak tundi, seega aastas maksimaalselt 9 koolitusüritust. Lisanduvad nn. kohustuslikud koolitused, mis tulenevad seadusandlusest: tuleohutusala väljaõpe, töötervishoid, tööohutus.

Väga madal on alla 1,0 koormusega töötavate raamatukoguhoidjate motiveeritus koolitustel osalemiseks: asutuse eelarves napib koolituseks raha, raamatukogu on avatud nädalas mõned päevad.

2.4.3 Raamatukogutöötajate avalikud esinemised

Raamatukogutöötajad on viinud läbi raamatukogutunde, esinenud ajaloo- ja kirjandusülevaadetega, esitanud ülevaateid tööst.

6 raamatukogutöötajat esinesid valla üritusel, kus anti üle 2015. ja 2016. aastal sündinud beebide vanematele raamat „Pisike puu“.

Rapla Keskraamatukogu korraldas koos Rapla vallavalitsusega 2016. ja 2017. aastal sündinud beebide vanematele vallavanema vastuvõttu raamatukogus juba 10. hooaega. Mitmed raamatukogutöötajad esinesid erinevatel avalikel üritustel sõnavõttude ja kirjandusülevaadetega või olid moderaatorid.

2.4.4 Erialahariduse omandamine

Tallinna Ülikooli infoteaduste erialal õpib 2 töötajat, 1 bakalaureuseõppes ja 1 magistriõppes.

Kehtna Kutsehariduskeskuses IT-süsteemide noorempetsialisti erialal õpib 1 töötaja.

Raamatukoguhoidja kutsetunnistus omistati 2017. aastal Laukna haruraamatukogu raamatukoguhoidjale Edith Alasile.

2.4.5 Töötajate tunnustamine

Kehtna raamatukogu – Raplamaa aasta raamatukogu 2017, TÕN Raplamaa tänukiri ja meene

Mare Ülemaante – Raplamaa TÕN tänukiri; Rapla Keskraamatukogu tänukiri; Eesti Raamatukoguhoidjate Ühing tänukiri; Vigala Külade Ümarlaud Tänukiri; Märjamaa valla tänukaart

Ludmilla Anvelt – Rapla Keskraamatukogu tänukiri

Kristel Orro – tööjuubel, Kohila valla meene

Ludmilla Anvelt – tööjuubel, Kohila valla meene

Õie Piirmets – tööjuubel, Kohila valla meene

Irma Robam – Kaiu valla tänukiri

Meili Andreller - Eesti Kultuurkapitali Raplamaa ekspertgrupi aastapreemia

Küllli Kahl - Raplamaa TÕN tänukiri; Kaiu valla tänukiri; Kaiu Põhikooli tänukiri

Vilma Terve – Märjamaa valla tänukiri

Reet Kuusk - Märjamaa valla tänukiri

Marje Laev - Märjamaa valla tänukiri

Mariina Madisson - MTÜ FC Lelle tänukiri

Pille Matt - Kirjanduskonkursi Bestseller 2017 lastekirjanduse valdkonna 2. kategooria auhind

Rita Merekivi – Kaitseliidu medal „Tuletooja 2017“ ja Naiskodukaitse Rapla maleva Hiie jaoskonna tänukiri

Triinu Tamberg – Raikküla valla tänukiri

Ilme Säde – Raplamaa TÕN tänukiri

Kaja Tammar – Rapla Maavalitsuse tänukiri

Kristel Murel – ERÜ tunnustus „Aasta lasteraamatukoguhoidja 2017 Raplamaal“

2.5 Raamatukogu haldusjuhtimine. Haldustegevuse üldiseloostus. Raamatukogu ruumid ja asukoht

2017. aasta algul avas Rapla Keskraamatukogu Alu haruraamatukogu ukсед renoveeritud Alu Hariduskeskuses. Raamatukogu kasulik pind suurenes 37,4 m², üldpindala suurenes 49 m².

Ruumide laiendamist ja remonti vajavad: Laukna, Varbola, Haimre, Järvakandi, Hageri, Valtu, Purku, Kärü, Juuru, Hagudi raamatukogud ja Rapla Keskraamatukogu.

Asukohaga ei ole rahul: Kodila, Laukna haruraamatukogud.

Raamatukogu töökeskkond vastab tänapäevastele nõuetele ligikaudu pooltes maakonna raamatukogudes.

2.5.1 Juurdepääs liikumispuudega inimesele

12 maakonna raamatukogus on tagatud ja 19 raamatukogus ei ole tagatud juurdepääs liikumispuudega inimestele. Juurdepääs puudub: Hageri, Hagudi, Haimre, Inglise, Juuru, Järvakandi, Kaiu, Keava, Kuimetsa, Laukna, Purku, Raikküla, Sipa, Teenuse, Valgu, Valtu, Vana-Vigala, Varbola raamatukogudes ning Rapla Keskraamatukogus (juurdepääs koos abistajaga on võimalik esimesele korrusele).

2.6 Raamatukogu arendustegevused infotehnoloogia valdkonnas

Kokku on Raplamaa raamatukogudes 138 arvutitöökohta, neist 69 töötajatele ja 69 kasutajatele.

Wi-Fi leviala on kõikides raamatukogudes ja Kuusiku välisteeninduspunktis (puudub Kivi-Vigala välisteeninduspunktis). Tasuta Wi-Fi ühendus raamatukogudes on populaarne ja üha enam kasutatakse oma nutiseadmeid.

Interneti kiirus on probleemiks Hagudi ja Vahastu raamatukogudes. Lairiba interneti ühendus jõudis 2017. aastal Teenuse haruraamatukogusse.

Riistvara uuendati 11 raamatukogus. Näiteid riistvara uuendamisest: Kohila raamatukogu ostis 3 uut avaliku internetipunkti lauaarvutit, lugemissaali liisiti multifunktsionaalne koopiamasin UTAX 2506ci, osteti SWITC seade. Märjamaa Valla Raamatukogu alustas 2017. aastal raamatukoguhoidjate tööarvutite uuendamist, mille käigus vahetatakse välja töökohtadel vanad kuvarid ergonomiliste kuvarite vastu, uuendatakse arvutiparki. Valgu, Teenuse ja Laukna haruraamatukogudes soetati värvilised skanner/koopiamasinad, sh Valgu haruraamatukogul on võimalus teha A3 formaadis väljatrukke. Varbola ja Laukna haruraamatukogudes soetati uued triipkoodilugejad ning Valgu haruraamatukokku tšekiprinter.

Rapla Keskraamatukogus uuendati järkjärgult olemasolevat arvutiparki, vahetati välja 2 SWITC seadet, osteti lisaks 2 valvekaamerat õuealale ning uuendati valvekaamerate süsteemi. Alu haruraamatukogus vahetati välja printer. Esimest korda oli võimalik rentida arvuteid. Renditi kokku 5 arvutit tööks raamatukoguhoidjatele (sh Alu ja Hagudi haruraamatukogudesse).

Maakonna raamatukogudes kasutatav tarkvara RIKS asub Rapla Keskraamatukogu serveris.

Hinnang: üldine olukord IT valdkonnas on maakonnas tervikuna rahuldav.

3. Kogud (kogude komplekteerimine ja töötlemine, [RaRS § 5\(5\) 1](#))

Aasta 2017 oli Eestis laste ja noorte kultuuriaasta ning pöörati suuremat tähelepanu sihtgruppidele suunatud teavikute hankimisele ja populariseerimisele. Maakonna suvine lugemisprojekt on lastele huvipakkuv ja mitmed raamatukogutöötajad märkisid aruannetes, et ostsid seetõttu võimalikult palju uut laste- ja noortekirjandust, ka mitmes eksemplaris, et säilitada laste huvi.

Maaraamatukogude töötajad toovad välja „raamatukogude ristkasutuse“, kus suuremate linnade lugejad otsivad momendil populaarseid raamatuid lühemate järjekordadega külakogudest ja maainimesed otsivad laiemat raamatuvalikut suurtest (linna)raamatukogudest ning lugejad on samal ajal mitme raamatukogu kasutajad. See tähendab, et RVL logistika korraldamine ja selle kiirus muutuvad üha olulisemaks ning raamatukogutöötaja jaoks üha keerulisemaks.

Raplamaa rahvaraamatukogudesse osteti 2017. aastal teavikuid 212 631 euro eest, seda on 10080 eurot rohkem kui eelmisel aastal. Teavikute ostmiseks kulus ühe elaniku kohta kokku 6,1 eurot,

sama näitaja eelmisel aastal oli 5,8. Kohalikud omavalitsused eraldasid teavikute komplekteerimiseks 147949 eurot (4,3 eurot elaniku kohta), riik toetas 63913 euroga (ca 1,8 eurot elaniku kohta), muudest allikatest saadi 769 eurot. Komplekteerimissumma suurenes 4,5% võrra, aga teavikute hinna tõus nullis positiivse mõju.

2017. aastal osteti Rapla Keskraamatukokku teavikuid 40 557 euro eest, sellest kulus 4486 eurot perioodika, 34 803 raamatute ja 1013 auviste jaoks, elektrooniline kogu täienes 255 euro eest. Riigilt saadi 12 728 ja Rapla vallalt 27 829 eurot.

3.1 Komplekteerimise põhimõtted ja uuendused (sh e-teavikud)

Kogude koostamisel lähtutakse kehtivatest normidest ning kasutajate vajadustest, kõige olulisem on järjepidevalt komplekteeritud ajakohane ja tasakaalustatud kogu. “Raamatukogu komplekteerib oma kogud Rahvaraamatukogude töökorralduse juhendist lähtudes. Esikohal on rahvuskultuuri ja eestlust käsitlev kirjandus – Eesti riiki, ajalugu ja kultuurilugu käsitlevad teavikud ning eesti autorite ilukirjanduslik looming. Lisaks komplekteerime teeninduspiirkonna koduloolisi trükiseid, teadmiskirjandust, elukestvat õpet toetavat kirjandust, laste- ja noortekirjandust, väärt ilukirjanduse tõlkeid ning ajaviitekirjandust,” võttis teema kokku Kristiina Bender Kohila raamatukogust.

Raplamaa raamatukogude jooksevkuludest moodustavad komplekteerimiskulud 18,3%.

2017. aastal moodustasid annetused 9% raamatute, 24% ajakirjade ja 46% ajalehtede juurdetulekust. Kodudest pakutakse annetuseks raamatuid, mis aga raamatukogu kogudesse harva sobivad ja annetatud raamatute osatähtsus väheneb pidevalt. Jätkuvalt on väiksemate raamatukogude jaoks oluline kogude täiendamise võimalus eraisikutelt saadud perioodikaväljaannete näol – inimesed toovad tellitud ajakirjandusväljaanded peale läbilugemist raamatukokku, kus neid saab laenutada. Helle Rehepapp Teenuse raamatukogust toob välja, et tänu perioodika annetuste mitmekesisusele on suurenenud just perioodika laenutuste arv.

Raamatukogu tarkvara RIKS pakub erinevaid võimalusi kogude kasutatavuse hindamiseks ja raamatukogutöötajad on selle oma igapäevatoos hästi omaks võtnud. Anne Idvand Eidapere raamatukogust märgib: „Jälgin nii uute kui vanemate raamatute käekäiku. RIKS-i programmis on minu lemmikkoht see, kus näeb teaviku laenutusi kogude kaupa. Ja hea pildi sellest, mis kuskil loetav on.“

3.1.1 Raamatu komplekteerimine (trükis + e-raamat)

Raplamaa komplekteerimissummast kulus 2017. aastal 81,7% raamatute ostmiseks. Kogudesse lisandus 15487 eksemplari raamatuid, neist 14196 ostu ja 1291 annetusena, hangitud raamatutest oli 70,1% ilu- ja lastekirjandus. Ostetud raamatud kallineb, kui 2016. aastal maksis uus raamat keskmiselt 11,68 eurot, siis 2017. aastal juba 12,23 eurot. Kuna raamatute trükiarvud pidevalt vähenevad, siis on kindel, et hinnad jätkavad tõusu. Vanemraamatukoguhoidja Marje Laev Märjamaalt märgib, et juba aastaid ei suuda raamatukogu eriti nõutavaid täiskasvanutele mõeldud teavikuid üle ühe eksemplari soetada. See annab tunda pikkades järjekordades. Valla harukogude eksemplare saab kasutada siis, kui kohapeal enam nõudlust pole. Maakonnas kasutati aktiivselt võimalust tellida soodusnimekirjadest. Sel juhul on aga enamasti tegemist vanema raamatuga ja kõige aktiivsemat osa kasutajaist, kes ootavad uusimat ja reklaamituimat, see ei rahulda. Komplekteerimissummade parima kasutamise huvides tehakse endiselt koostööd piirkonna raamatukogude vahel, huvi- noorte- ja päevakeskustega, koolide ja lasteaedadega, hooldekodudega, mittetulundusühingutega jne.

Kõik Raplamaa raamatukogutöötajad märgivad aruannetes, et RVL on ülioluline kvaliteetse infoteenuse pakkumisel, ja selle teenuse pakkumisel on kõige keerulisem logistika. **RVL-i teel laenutati 2017. aastal 9572 raamatut (2018 osteti 14196!).**

Rapla Keskraamatukokku (ilma haruraamatukogudeta) osteti raamatuid 2734 eksemplari. Raamatute hankimiseks kulus 85,8% komplekteerimissummast, ~70% ostetud raamatust moodustas ilu- ja lastekirjandus. Lastekirjanduse hankimisele pöörati suurt tähelepanu, vajadusel suurendati eksemplaride arvu. Hangitud raamatust 6,6% olid võõrkeelsed, nõudlus ingliskeelsete raamatute järele suureneb. Annetusena lisandus kogusse 181 eksemplari raamatuid (6% juurdetulekust). Seoses haldusreformiga lõpetas töö Rapla Maavalitsus ja Rapla Keskraamatukogu sai sealt annetusena juurde mitmeid koduloolisi teavikuid.

3.1.2 Perioodika komplekteerimine

Rapla maakonda telliti perioodikat 37391 euro eest, raamatukogudesse osteti 710 aastakäiku ajakirju ja 204 ajalehti. Võrreldes eelmis aastaga suurenes perioodika tellimissumma 2057 euro võrra, osta sai aga 29 aastakäiku ajakirju vähem. Paljudesse kogudesse tellitaks rohkem või teises valikus ajakirjandusväljaandeid, aga takistuseks saab rahaliste vahendite puudumine. Annetusena lisandus 168 ajakirjade ja 94 ajalehtede aastakäiku, seda on 30 aastakäigu võrra rohem kui 2016. aastal. Kohusetundlikult telliti kultuuriperioodikat, kuigi selle kasutamine külaraamatukogudes on väga vähene. Külli Kahl Kaiu raamatukogust: „Raamatukokku tellitud kultuuriperioodika: Akadeemia, Hea Laps, Sirp, Teater. Muusika. Kino, Õpetajate Leht, Vikerkaar ja Tuna. Laenutusi oli neist aasta jooksul Akadeemial – 2 ja Õpetajate Lehel – 2.“ Sama mure on teisteski kogudes, samas tuukse välja, et huvilised oskavad kasutada DIGARi võimalusi vanemate väljaannete tasuta lugemiseks.

Rapla Keskraamatukokku (ilma haruraamatukogudeta) osteti 85 aastakäiku ajakirju ja 22 aastakäiku ajalehti. Annetusena lisandus kogusse 26 aastakäiku ajakirjandust (19,5% juurdetulekust).

3.1.3 Auviste komplekteerimine

2017. aastal osteti Rapla maakonda 84 ja annetusena saadi 56 auvist. Auviste komplekteerimine väheneb, huvilised on leidnud muud võimalused. Raamatukogus toimuvate ürituste illustreerimiseks ja tähtpäevade elavdamiseks leiavad filmid ja muusika oma kogust ikka kasutamist.

Lauamänge hangiti 2017. aastal 27, populaarseimaks osutus „Eesti Vabariik 100: suur ajaloo mälumäng: 1000 küsimust ja vastust 100-aastase Eesti ajaloost“, mida osteti kümnesse raamatukokku.

Aasta jooksul osteti Rapla Keskraamatukokku (ilma haruraamatukogudeta) 61 auvist, soetati 15 lauamängu. Komplekteeritakse ennekõike Raplamaaga seotud muusikute helikandjaid.

Lauamängude valikut täiendatakse pidevalt, kasutajad on hästi vastu võtnud võimaluse mängu koju laenutada. Annetusena lisandus 4 auvist.

3.2 Inventuurid, mahakandmised

Inventuuri viis 2017. aastal läbi 4 raamatukogu.

Maakonnas kustutati 20554 eksemplari raamatuid, 1273 aastakäiku ajakirjandust ja 71 auvist. 2018. aastal pöörame Raplamaal tähelepanu kogu ringluse näitajale ja teavikute mahakandmisele. Mitu raamatukoguhoidjat tõi välja, et kui lagunenu raamatute kogust väljavõtmine on pidev ja „kerge“ töö, siis aegumise hindamine nii ühene pole. Ilme Säde Käru raamatukogust „Aegunud raamatute eraldamine nõuab rohkem süvenemist, aega ning kogemust. Siin ei saa lähtuda ainult laenutusstatistikast.“ Perioodikaväljaannete kustutamise kohta märkis Kohila raamatukogu juhataja Kristiina Bender: „Perioodika kustutamisel võtame arvesse, et Eesti Rahvusraamatukogu digitaalarhiivis DIGAR (<http://www.digar.ee/arhiiv>) on vanemad kultuuriajakirjad välisvõrgus tasuta kättesaadavad.“ Mitmes aruandes toodi välja, et probleemi tekitab kustutatud teavikute realiseerimine. Raamatuid pakutakse päevakeskustele, hooldekodudele jm. asutustele, samuti on enamikes kogudes riitul tasuta jagatavate raamatute jaoks. Raamat, mis raamatukogudest maha

kantakse, ei paku enam huvi, vastupidi, inimesed ise soovivad kodudest samasuguseid raamatuid kogudele pakkuda. Rael Padjus Purku raamatukogust: „Mahakandmistega kaasneb alati probleem, kuhu need teavikud hiljem panna. Kahjuks ei ole leidnud sellele murele head lahendust.“

Raamatukogu märgistusega raamatuid ei taha/saa vanapaberi konteinerisse panna, raamatukogudes pole ruumi mahakantud teavikute hoidmiseks, enamasti on vaid üks riiul tasuta teavikute jagamiseks.

Rapla Keskraamatukogu (ilma haruraamatukogudeta) kogust kustutati 2017. aastal 3608 eksemplari raamatuid, 7 aastakäiku ajakirju, 18 auvist ja 40 elektroonilist teavikut. Erilist tähelepanu pöörati just elektroonilistele teavikutele, kogust kõrvaldati esmajoones eksemplariid, mille kasutamisel esines (tehnilisi) probleeme. Samal põhjusel kustutati auviseid.

4. Lugejateenindus ja raamatukoguteenused

Maakonna raamatukogude teeninduskorralduses suuremaid muudatusi ei olnud.

Hagudi, Kaiu, Kärü ja Lelle raamatukogud osutavad postiteenust. Ilme Säde Kärü raamatukogust: „Raamatukogu töötajatelt nõuab postipunkti töö kindlasti tööde paremat planeerimist ja läbimõtlemit. Eelkõige on vaja tagada, et raamatukogutöö ei kannataks postiteenuse osutamise tõttu. Lugejad on avaldanud arvamust, et postipakkide ladustamiseks raamatukogus peaks leidma parema mooduse. Pakid aknalaudadel ja pappkastides ei jäta head üldmuljet.“

6 raamatukogu on märkinud, et soovijatele kujundatakse erinevaid trükiseid – kutsed, laululehed, kuulutused jne. Tegemist on tasuta teenusega, mis ei ole fikseeritud kasutamiseeskirjades.

Rapla Keskraamatukogus asuv SA Eesti Draamateatri „Piletimaailma“ müügipunkt on Rapla elanike seas tuntuks saanud ja teenuse maht aastast aastasse kasvab.

4.1 Avaliku teabe kättesaadavaks tegemine

Raamatukogudes on kasutajatele 69 (eelmisel aastal 70) internetiühendusega arvutit, mis tagavad juurdepääsu avalikule teabele. Raamatukogude aruannetest selgub, et AIP-i kasutajate arv ei ole muutunud võrreldes eelmise aastaga.

AIP-des kasutatavad teenused:

- e-teenused riigiportaalidest
- internetipank
- elektronpostkast
- valla koduleht ja teiste asutuste kodulehed
- digitaalne allkirjastamine; ID-kaardi sertifikaatide uuendamine (2017)
- facebook, sotsiaalmeedia vahendid

21 raamatukogu märgivad, et kogu haldusreformiga seonduv ja muu valla info (planeeringud, projektid) on kättesaadavad paberkandjal ja sellekohane teave ja viited on raamatukogu kodulehel või ajaveebis.

Rapla Keskaamatukogus registreeriti 2017. aastal AIP-s arvutite kasutuskordi 2608, millest ligi 10 % olid laste arvutikasutused. Arvutite kasutus on võrreldes 2016. aastaga vähenenud vaid 84 võrra. Kuigi inimestel on aina rohkem isiklike nutiseadmeid ning kodus olemas internetiühendus, on siiski säilinud vajadus raamatukogu poolt pakutavate teenuste osas.

4.2 Raamatukogu kasutamine ja teenused

Maakonna elanike arv võrreldes 2016. aastaga vähenes 66 võrra. Raplamaa elanikest kasutab raamatukogu teenuseid 37%.

Tabel 5

Raamatu- kogu	Lugejad 2016	Lugejad 2017	Muutus (+-)
Linna/maak. Rmtk	12824	12820	-4
Sh keskk. koos haruk.	3947	4121	+174

Raamatu- kogu	Külastused 2016	Külastused 2017	Muutus (+-)	Virtuaal- külast. 2016	Virtuaal- külast. 2017	Muutus (+-)
Linna/maak. Rmtk	214687	221066	+6379	167261	170412	+3151
Sh keskk.koos haruk.	55739	60663	+4924	49003	36406	-12597

Raamatu- kogu	Laenut-d 2016	Laenut-d 2017	Muutus (+-)	Päringud* 2016	Päringud* 2017	Muutus (+-)
Linna/maak. Rmtk	294766	291080	-3686	8328	8750	+422
Sh keskk. koos haruk.	81488	86805	+5317	1363	1375	+12

Kasutajate arv on võrreldes eelmise aastaga jäänud samaks. Statistika näitab kasutajate arvu (2017 12820) suurenemist ja laenajate osakaalu (11243) vähenemist. Suureneb inimeste osakaal, kes ei laenuta teavikuid, vaid kasutavad raamatukogu muid teenuseid: internetti ja arvutit, loevad kohapeal ajalehti ja ajakirju, külastavad üritusi ja näitusi.

Raamatukogude külastatavus kasvas. Käru, Kaiu, Lelle, Hagudi raamatukogude kasutajate ja külastuste arvu suurenemine on seotud postipunkti tööga. 625 näitust ja väljapanekut ning 491 üritust tõid juurde 14345 külastust. Külastuste arvu tõstab ka raamatukogu ruumide mitmekülgne kasutamine (külaüritused, koosolekud, ringide töö).

Külastuste arv vähenes tuntavalt maaraamatukogudes, mis töötasid osalise tööajaga: Inglise, Keava, Sipa, Laukna. Anne Idvand Eidaperest: „1. juulist suleti Eidaperes arstipunkt ja see annab tunda raamatukogu laenutuste ja külastuste arvu vähenemises.“

Ilu- ja lastekirjanduse osakaal laenutustest oli 63,6%, liigikirjandusel 20%. 15,4% kojulaenutustest oli perioodika laenutusi. Võrreldes eelmise aastaga suurenes perioodika tellimissumma 2057 euro võrra, osta sai aga 29 aastakäiku ajakirju vähem. Perioodikalaenutuste kasv on märgatav

maaraamatukogudes. Rael Padjus Purku raamatukogust: „Maainimesed loobuvad järjest enam perioodika koju tellimisest, sest see on kallid. Nii kasvabki igal aastal perioodika laenutamine“.

Oodatult tõusis raamatukogudes **virtuaalkülastuste arv**. Raamatukogutöötajad on aru saanud, et ajaveeb või koduleht, millel infot ja sisu järjepidevalt uuendatakse, on vajalik. Virtuaalkülastuste arvu suur langus (25,7%) Rapla Keskraamatukogus on tingitud arvestusaluste muutusest.

Rapla Keskraamatukogu lugejate arv tõusis 1,5% ja külastused 2,9%, laenutuste arv langes 1% võrra. Vähem laenutati võrreldes eelmise aastaga perioodikat, auviseid ja venekeelset kirjandust. 2017. aastal oli keskmiselt 159 külastust ja 243 laenutust päevas (2016 – 155 ja 245). 64% laenutustest moodustab ilu- ja lastekirjandus.

Infopäringute arv kasvas 422 võrra. 20% raamatukogutöötajatest ütleb oma aruannetes, et kõiki päringuid nad ei jõua registreerida. Suurimateks päringute esitajateks on inimesed, kes ei kasuta interneti ja õpilased, kelle päringud on seotud kooli- ja uurimistöödega.

Maaraamatukogude töötajad tõdevad, et vajadusel abistab Rapla Keskraamatukogu päringute lahendamisel.

Rapla Keskraamatukogusse esitati infopäringuid kokku 2017. aastal 1375, see on 12 võrra rohkem kui 2016. aastal. Infopäringuid esitatakse raamatukogus kohapeal, saadetakse elektrooniliselt veebilehe kaudu, harvemini läbi Facebooki. Näiteid: Balti Filmi- ja Meediakooli tudengile lühifilmi tegemiseks infot Rapla vana tellisetehase sisustuse ja töötingimuste kohta; Rapla naiskodukaitse tegevusest 1990ndatel; raamatu pealkirja tuvastamine säilinud osa põhjal; perekonnanime päritolu väljaselgitamine; infot 3D printerite kohta; Venemaal ilmunud kabe õpikuid jne.

4.3 RVL teenindus

Raamatukogudevaheline laenutus jätkas kasvamist. Raamatukogudevahelise laenutuse teel laenati raamatukogudest välja 5585 ja sisse 3987 teavikut. Maaraamatukogud toovad välja, et Rapla Keskraamatukogu on suurimaks RVL-i partneriks.

RVL-i osas teevad koostööd kõik raamatukogud, sõltumata sellest, millises maakonnas või omavalitsuses raamatukogu asub.

Raamatukogutöös muutub järjest olulisemaks RVL raamatute logistika korraldamine ja selle kiirus.

RVL teenuse osakaal on raamatukogude igapäevatoos märkimisväärne ning piiratud teavikute eelarve juures järjest suuremat osatähtsust omav. **RVL-i teel laenutati 2017. aastal maakonnas 9572 raamatut (2017 osteti 14196!)**

Rapla Keskraamatukogust (ilma haruraamatukogudeta) laenati välja 2800 teavikut (tõus 9%), keskraamatukogu tellis teistelt raamatukogudelt 268 raamatut (tõus 27 %). Arvestusega koos haruraamatukogudega laenati välja 3128 teavikut ja telliti sisse 711 teavikut. Põhiliselt telliti õpilastele - „Netikirjariini“ mängijate raamatutega varustamiseks ja soovituslikku koolilugemisvara. RVL-i kasutamisel teeb muret teavikute kohale saatmine. Põhiliselt kasutatakse isiklike sidemeid ja eratransporti.

Bibliograaf osales Eesti Rahvusraamatukogus RVL seminaril fookusgrupi töös.

4.4 Laste- ja noorteteenindus

Maakonna raamatukogude 2017. aasta aruannetest võib kokkuvõtvalt välja tuua, et laste- ja noorteteenindusel olid olulisel kohal:

- heal tasemel kogu komplekteerimine
- lastepärase füüsiline keskkonna loomine

- koostöö erinevate institutsioonide vahel – koolid lasteaiad, noortekeskused
- osalemine projektides

4.4.1 Laste- ja noortekirjanduse komplekteerimine

Aasta 2017 oli Eestis laste ja noorte kultuuriaasta ning pöörati suuremat tähelepanu sihtgruppidele suunatud teavikute hankimisele ja populariseerimisele. Maakonna suvine lugemisprojekt on lastele huvipakkuv ja mitmed raamatukogutöötajad märkisid aruannetes, et ostsid seetõttu võimalikult palju uut laste- ja noortekirjandust, ka mitmes eksemplaris, et säilitada laste huvi.

Laste- ja noortekirjandust komplekteeritakse vastavalt Kultuuriministeeriumi soovitudele, laste huvisid ja arengut silmas pidades ning koostöös kooli kirjandusõpetajate ja lasteaia pedagoogidega.

RVL on lasteraamatute osas kasvanud.

Raamatutest sobiva valiku tegemisel hinnatakse Rapla Keskraamatukogu töötajate ülevaateid ja soovitusi uudiskirjandusest maakonna seminaridel ja lastetöötajate koostatud voldikut „Hea raamat”.

4.4.2 Laste- ja noorte raamatukogu kasutamine

Tabel 6

Rmtk	Lug-d 2016	Lug-d 2017	Muutus (+/-)	Külast-d 2016	Külast-d 2017	Muutus (+/-)	Laenut 2016	Laenut 2017	Muutus (+/-)
Linna/maak. Rmtk	3451	3647	+ 196	52375	56705	+ 4330	31220	34196	+ 2976
Sh keskk	797	907	+ 110	12134	14964	+ 2830	8486	10392	+ 1906

Maakonna lastetööd hindame rahuldavaks, **kuna kõik raamatukogu põhinäitajad tõusid.** Tulemusi on mõjutanud aktiivne osavõtt projektist „Suvelugemine” ning maakondlikest ja vabariiklikest ettevõtmistest. Programmis „Suvelugemine 2017” osales 16 maaraamatukogu 380 lapsega. Kirjanduslikust mälumängust võttis osa 10 võistkonda Kohilast, Hagerist, Hagudist, Kaiust ja Märjamaalt. Internetipõhisest mängust „Netikirjariin” võttis osa 35 võistkonda.

2017. aasta alguses avati uutes avarates ruumides Alu raamatukogu, kus laste külastuste arv suurenes 2227 võrra. Jätkuvalt paistab silma Kohila raamatukogu, kus tehakse järjepidevat, sisukat ja huvitavat tööd. Kristiina Bender Kohilast ütleb: ”Tõusid kõik lasteteeninduse näitajad. Lastele ja noortele on raamatukogus loodud õdus keskkond. Rõõmsates värvitoonides lastetuba eelkooli ja 1.-4. klassi õpilastele, suured triibulised kott-toolid noortele, AIP-is uued kiired arvutid, videotoas pehme mööbel, animafilmi vaatamise võimalus, lauamängud, meisterdamisvahendid, tasuta Wi-Fi”. Märjamaa raamatukogu juhataja Ede Talistu lisab: ”Laenutused paranesid tänu tihedale koostööle õpetajatega nii koolis kui lasteaias. Aktiivne osavõtt nii maakondlikul kui ka riiklikul tasandil toimuvatest kirjanduslikest üritustest (nt „Netikirjariin”, ettelugemisvõistlus, Nukitsa konkurss) on toonud alati lapsi raamatukokku.”

Rael Padjus Purku raamatukogust toob välja, et koostöös Raikküla Valla Avatud Noortekeskusega osaleti ERÜ projektikonkursil „Raamatukogud-muuseumid-noored”. Projekti eesmärgiks oli noorte aktiivne kaasatus ning kultuuris ja selle loomes suurem osalemine, raamatukogude ja noorte ning noorte omavaheline koostöö tõhustamine. Projekti laiemaks eesmärgiks oli anda noortele võimalus kirjastada raamat.

Koostööd kooli ja lasteaiaga tõstab esile Maret Aavik Hagudi raamatukogust: "...suhtumist õpetajate poolt võiks iseloomustada lausega - igale lapsele oma raamat! See tähendab, et lähenemine on individuaalne".

9 raamatukogu märgivad, et 2017. aastal tihenes koostöö lasteaedade ja koolide õpetajatega.

Seitsmes raamatukogus parandati lastepärast füüsilist keskkonda. Pille Matt Inglisele kirjutab: "Laste nurga uuendamine, pliiatsite, värviraamatute lisamine ning lauamängud on teinud raamatukogu lastele huvitavaks". Hele-Mai Truuts Kabalast ütleb: „...raamatukogus on loodud lugemiskohad, on võimalus aega veeta, vaadata filme, kasutada arvutit. Noorsootöötaja külastas regulaarselt kord nädalas noortega raamatukogu“. Maie Kalmiste Kehtna raamatukogust kirjutab: "On õpilasi, kes kasutavadki raamatukogu ajaveetmise kohana kuni koolibussi väljumiseni, sisustades ooteaega lauamängudega või koolitööde tegemisega. Hoolimata isiklike nutiseadmete olemasolust käivad mitmed õpilased raamatukogus arvutit kasutama".

Elerin Vilumets Kuimetsa raamatukogust kirjutab: "Üha noorematel on juba oma nutiseadmed, millega meelt lahutada. Samas oleks see hea põhjus e-raamatute komplekteerimiseks ja laenutamiseks, kui oleks olemas vastav regulatsioon. Raamatukogu kasutatakse lihtsalt aja veetmiseks, koosolemiseks, suhtlemiseks. Kõige selle kõrval oli võimalik näidata ja rääkida, kuidas raamatud raamatukogus paigutatakse, millisest riulist otsida muinasjutte, harjutada tähestikku ja uurida, kuidas internetist endale vajalikku infot leida".

Raikküla töötaja Triinu Tamberg kirjutab: "Külastuste ja laenutuste arv on tõusnud. Raamatukogu on saanud kohaks, kuhu tullakse mängima ja sõpradega kohtuma. Laenutuste arv on tõusnud selle varjus. Raamatukogule ostetud kott-tolid ja vaip on muutnud raamatukogus lastenurga kasutamise mugavaks".

Oluliseks peetakse huvitavate näituste ja väljapanekute eksponeerimist raamatukogus. „Näiteks Aino Perviku loomingust inspireeritud raamatutegelaste pildikonkursi tööde näitus tõi lapsi raamatukokku nii enda joonistust otsima kui ka teiste töid vaatama. Iga pildi juures oli lapse nimi ja vanus kirjas. Lastele läheb korda see, kui nende nimi ja loometöö on avalikult ära märgitud või nähtavaks tehtud“, kirjutab Maie Kalmiste Kehtna raamatukogust.

Kõik lastetööd puudutavad näitajad on tõusnud võrreldes eelmise aastaga: lugejad 12%, külastused 8% ja laenutused 7%. Laste puhul on juba aastaid tavapärane, et külastusi on laenutustest rohkem, sel aastal 0,73 laenutust külastuse kohta. Lapsed moodustavad kõigist lugejatest 20%, külastustest 21% ja kojulaenutustest 10%. „Kõik need osakaalud on eelmisest aastast suuremad“, toob välja Rapla Keskraamatukogu teenindusjuht Kaja Tammar.

4.4.3 Laste- ja noorteteenindus, sh lugemisharjumuste kujundamine ja arendamine

Laste ja noorte kultuuriaasta kajastus raamatukogude erinevates ettevõtmistes.

Siin on näide Kohila raamatukogu selleteemalistest tegemistest.

Kohila Laste ja noorte kultuuriaasta üritused ja näitused:

- Kirjanik ja raamatuillustraator Kertu Sillaste viis märtsikuus õpilastega läbi näitlikud kunstitunnid, tutvustades oma raamatut „Igaüks teeb isemoodi kunsti“.
- Veebruaris ja märtsis oli kooliõpilaste joonistusnäitus eksponeeritud lastetoas, valla lasteaedade näitus raamatukogu näitusesaalis.
- Aprillis kohtus õpilastega kirjanik Jaanus Vaiksoo, kes oskas lapsed luulet kuulama panna. Kirjanikule esitati palju küsimusi. Aprillis sai lastetoas vaadata lasteaiaste näitust ja fuajees Kohila Koolituskeskuse kunstikooli keraamika ja metalli huviala õpilaste töid.

- Maikuus võtsid Ameerika Suursaatkonna näituse „Picturing America“ avamisest osa Kohila Gümnaasiumi gümnasistid.
- Juunikuus juhendas Haapsalu raamatukoguhoidja Krista Kumberg käärilõike õpitubasid. Lastetoas oli üleval Poola kunstniku Marianna Oklejaki illustratsioonide näitus „Paberi ja kääridega tehtud imed“.
- Maakondlikust laste „Suvelugemise“ programmist võttis osa 161 last (Kohila vallast kokku 171).
- Oktoobris toimus õpilastele Kolme Pörsakese teadusshow etendus. Lasteaialapsi rõõmustas Anne Velli lasteteater etendusega „Metsapere lustakad lood“. Lastetoas eksponeeriti Kohila Gümnaasiumi õpilaste joonistusi ja lasteaialaste näitust „Sipsikud“.
- Novembris oli Kohila Gümnaasiumi ja Kohila Mõisakooli õpilastel kohtumine kirjanik Ilmar Trulliga. Novembris-detsembris eksponeeriti fuajees ja lastetoas Kohila Koolituskeskuse õpilaste keraamikanäitust „Sinimustvalge RAKU“ ja joonistusnäitust „Kosmos“. Novembris-detsembris toimusid Annika Saare juhendamisel meisterdamistöod kooliõpilastele: kaunistati tasse, valmistati kuusekesi, ingleid ning teisi jõulukaunistusi.
- Aasta lõpus sai näitusesaalis vaadata raamatuillustraator Viive Noore näitust „Jõulud jõudvad“.

Rita Merekivi Järvakandist kirjutab: ”Mõeldes Laste- ja noorteaastale aitasime koostöös noortega ellu viia ühe Noorteinfo kohviku ettevõtmise. “Rahvused meie ümber“ külaliseks oli Aljona Šuržikova Kärust. Külaline rääkis endast ja dokumentaalfilmidest. Öö raamatukogus on laste seas jätkuvalt väga oodatud sündmus”. Öölugemised on laste poolt oodatud Hageris, Kaius, Kehtnas.

Raikkülas teeb Triinu Tamberg head tööd kohaliku kooliga. „Toimetulekuklassi lapsed külastavad raamatukogu ja traditsiooniks on pidada nende klassiõhtuid raamatukogus.“ Monika Kase Varbola raamatukogust ütleb: ”2017. aastal jätkasin intensiivset koostööd lasteaiaga. Eelmisel aastal käivitasime projekti „Raamat lapseni“, mille algatajaks olid lasteaiaväe vanema rühma õpetajad. Sama projekt toimub ka sel aastal. Igal kevadel, koolilõpuaktusel olen ära märkinud tublimad väiksed lugejad”.

Kindel koht on raamatukogudes traditsioonilistel iga-aastastel ettevõtmistel: Hagudis raamatukarneval, Vana-Vigalas Lastekaitsepäev, Purkus projekt “Mängime kino“, Kehtnas emakeele- ja kirjanduspäevad.

Raplamaal kohtusid lastega: Margit Saluste, Kohilas Ilmar Trull, Jaanus Vaiksoo ja Kertu Sillaste, Kehtnas Margus Karu ja Sass Henno ning Märjamaal Kätlin Vainola, Mika Keränen, Ene Sepp, Reeli Reinaus, Pille Matt ja Juhani Pütsepp. Kivi- Vigalas käisid õpilastega kohtumas Jaak Urmet ja kirjanike tuuril osalenud Vladislav Koržets, Jürgen Rooste ning Veronika Kivisilla. Alu lapsed kohtusid omakandi kirjaniku Milvi Pangaga, kellel valmis uus luuleraamat „Mesikäpa esikäpad“.

Mängulisus on raamatukogude lastetöös oluline. Ede Talistu Märjamaalt kirjutab: ”Isadepäeva tähistasime koos noore lõõtsamängija Bert Laagi (Laak) ja õp. E. Burmeistriga, kes mängisid erinevaid lõõtsaga pille, pajatasid lugusid pillidest ja pillimängust, joonistati koos isadega lõõtsa mustreid. Mardipäeva hommikul tegid üllatuskülastuse raamatukokku Märjamaa Gümnaasiumi 2. klassi mardisandid, täites raamatukogu oma lugude, laulude ja mardikomettega”.

Märjamaal toimus samuti järgmine huvitav ja omanäoline ettevõtmine, millest räägib Ede Talistu: ”2017. a sügisel tegime üleskutse noortele kirjutada luuletusi ja need tulid siis ettekandele detsembri alguses toimunud „Romantilise Luulekava“ luulekontserdil Kärt Kross-Merilo ja Georg Merilo esituses, mida muusikaliselt saatis Ain Agan. Üritus oli eriliselt soe ja meeldejääv. Noored

luuletajad said esitajate poolt väga positiivse hinnangu oma loomingu kohta ja lubaduse nende esimese luulukogu esitluse tasuta läbiviimiseks kõigi kolme külalisesineja poolt”.

Joonistamisvõistlusest ja jutustamispäevast räägib Rael Padjus Purku raamatukogust: ”Kuna lastele meeldib palju joonistada, siis korraldasin neile joonistusvõistluse „Minu lemmikraamat“. Neil tuli joonistada oma nägemus lemmikraamatu tegelastest, aga võis ka kasutada juba olemasolevaid raamatuillustratsioone.“

Raplamaal on populaarne Rapla Keskraamatukogu töötajate juhtimisel korraldatud maakondlik internetipõhine mäng „Netikirjariin“ (5.-8. klassile), mis on jätkuvalt osavõturohke. „Netikirjariin“ jätkus neljandat hooaega. Heaks koostööpartneriks oli jätkuvalt emakeelõpetajate seltsi juht, Rapla Ühisgümnaasiumi õpetaja Maarika Lips. Kevadel, kui lõppes kolmas hooaeg, lõpetas põhimängu 31 võistkonda. Sügisel, uuel hooajal, lisandus veel 6 võistkonda. Kevadel küsitud tagasisidest lähtuvalt korraldati uue mängu eel koolitus andmebaaside kasutamisest. Raamatukoghoidjad abistasid võistkondi raamatute hankimisel, juhendasid andmebaaside kasutamist ja aitasid videoklippide tegemisel.

Erinevate e-kataloogide kasutamist ja vajalikku kasutajakoolitust viidi läbi kõigis raamatukogudes.

Raamatukoguhoidjad otsivad võimalusi laste lugemisharjumuste kujundamiseks ja arendamiseks. Staažikas raamatukoguhoidja Mare Ülemaante Vana- Vigalast arvab: „Mis lugemisharjumusi saab raamatukogu kujundada, kui aeg on muutunud – meie raamatukogud ei suuda pakkuda noortepärast teenindust (nutimaailm); käeline tegevus; droonide õpetus; piljard; keraamika. Vana-Vigalas rahvamajas noortekeskus tegutseb, neil on selleks juhendaja, ressursid, laps valib selle, kus mitmekülsem”.

Maaraamatukogu töötajatel on oluline roll kanda kogukonna tegemistes. Lasteürituste korraldamine suuremates raamatukogudes (Kohilas, Märjamaal, Kehtnas) on võimalusterohkem ja mitmekesisem. Raamatukogudel, mille läheduses asub kool või lasteaed, on lihtsam tööd organiseerida.

Rapla Keskraamatukogu lastetöö statistika näitab, et töö on süstemaatiline. Jätkusid ürituste sarjad „Muinasjutuõhtud mudilastele” ning „Loe ja meisterda!”. Kevadel, õppeaasta lõpul ja enne jõule käisid lastetöö spetsialistid koolides tublisid raamatulugejaid tunnustamas.

Laste ja noorte kultuuriaasta puhul korraldati Eesti lasteraamatute illustratsioonide maakondlik konkurss „Mina näen nii”, mille põhjal valmis näitus. Lisaks eelpool nimetatule paelus vaatajaid noore kolleksionääri Kert Vahtre võtmehoidjate näitus. Kuulutati välja projekt „Kunst raamatukokku Raplamaal”.

Korraldati lemmiklooma päev, kus esines Mati Kaal.

Kevadise ja sügisese „Luulelõuna“ sisustasid Rapla gümnaasiumide noored. Gümnaasiumi noormehed Markus Bachmann ja Patrik Sebastian Unt olid raamatukogupäevade ajal lugejaid teenindamas kui „tuntud inimesed”.

Osaleti Laste Vabariigi Rapla päeval töötoaga, Kesk-Eesti noortekonverentsil tutvustati raamatukogu vahendusel pakutavaid IT-teenuseid. Koostöös Raplamaa Rajaleidja keskuse töötajatega viidi läbi orienteerumismäng nutiseadmetes tehtud otsingu põhjal.

Alati on kaasa löödud lastekirjanduse keskuse algatatud üleriigilistel üritustel. Kirjandusmängu maakonnavooru kevadel võitis 16 esinduse seas Hagudi Põhikooli võistkond ning esindas maakonda finaalmängus Tallinnas. Kooliteemalise ettelugemise konkursi „Kõik on kõige targemad” võitjaks tunnistati Roos Mari Reede Alu koolist. Tema sai üleriigilisel konkursil Tallinnas 3. koha. Suur abi oli Roos Maril Alu haruraamatukogu töötaja Lea Kleinbergi juhustest.

Vahetati raamatukarusselli asukohta. Kuna maakonnahaiglas kaotati laste statsionaarne ravi, viidi karussell üle perearstikeskusesse. Sellel olevad väljaanded leiavad rohkem kasutamist, kuid neid on ka rohkem kadunud.

Aasta lõpul alustati teraapiakoera seanssidega.

4.4.4 Laste- ja noorteüritused: ülevaade, millised olid põhiteemad ja millised suuremad üritused

Suuremad maakondlikud üritused olid „Suvelugemine 2017“ ja selle lõpupidu Kehtnas, „Netikirjariin“ ja selle kolmanda hooaja lõpupidu Raplas ning maakonna noorte osalemine projektis „Kunst raamatukokku Raplamaal“.

Mitmes raamatukogus ja lasteaias tutvustas Inglise raamatukogus töötav autor Pille Matt oma uut raamatut „Väike Villem“. Toimused emakeelepäeva tähistamised, ettelugemised, meisterdamistunnid, raamatukogutunnid, kohtumised kirjanikega. Märjamaa valla kahes raamatukogus oli külas XIV kirjanike tuur "Eesti kirjanikud Eesti raamatukogudes". Esinesid Vladislav Koržets, Jürgen Rooste ja Veronika Kivisilla.

4.5 Erivajadustega sihtrühmade teenused

Tabel 7

	Kordade arv	Teenuste arv	Kasutajate arv
Koduteenindus	908	910	132

Koduteenindust osutab maakonnas 23 (2016 16) raamatukogu ja teenuseks on teavikute laenutamine ning IT-alane nõustamine. Kasutajateks on vanemad liikumisraskustega inimesed. Koduteeninduse järgi oleks eriti hajaasustusega piirkondades nõudlus suurem, kuid raamatukogudel puuduvad selleks võimalused.

Tabel 8

Teenused teistele asutustele	Ürituste arv	Osavõtjate arv
Kuuda Hooldekodu	2	46
Hageri Hooldekodu	1	12
Rapla Hoodekeskus	14	127
Alu Lasteaed-Algkool	1	15
Kohila Mõisakool	2	60
Järvakandi lasteaed	1	8
Järvakandi kool	2	55
Kokku:	23	323

Teenuse, Hageri ja Rapla Keskraamatukogu külastasid hooldekodusid, toimusid ettelugemised ja vestlused. Näiteks Rapla Hooldekeskust külastati 14 korda, keskmiselt kaks korda kuus.

Rapla Keskraamatukogu, Järvakandi, Kohila raamatukoguhoidjad käisid lasteaedades ja koolides esinemas lastevanematele ja õpetajatele.

4.6 Raamatukogu kui kohalikku pärandit jäädvustav, elukestvat õpet toetav ja vabaaja võimalusi pakkuv kultuurikeskkond

Raamatukogud oma füüsilise keskkonnaga ja erinevate teenustega on ühistegevust soodustavad kohad, seda nii lugemiseks, kooskäimiseks, huvitegevuseks kui ka elukestvaks õppeks. Raamatukogud peavad arvestama kogukonna vajadustega, raamatukoguhoonest ja ruumidest tulenevate võimalustega, olulised on raamatukoguhoidjate teadmised ja oskused.

4.6.1 kohalikul

11 raamatukogu ruumides toimusid rahvaküsitlused seoses haldusreformiga, kohaliku omavalitsuse valimised ja töötasid valimiskomisjonid. 6 raamatukogus korraldati valla kaasava eelarve rahvahääletust, 9 raamatukogus kohtuti valimiste eel kandidaatidega, leidsid aset rahvaarutelud haldusreformi teemadel, külakoosolekud. Edith Alasi Laukna haruraamatukogust: „Raamatukogu ruumides viisid läbi kokkusaamisi Sipa noortetuba, kogudus, korteriühistud ja kohalikud põllumehed“.

Vaba aja keskusena

Raamatukogudes korraldati 625 näitust ja väljapanekut, 491 üritust, osalejaid oli 14345. Aastate jooksul on just need arvud tõusnud.

Raamatuesitlustest Märjamaa Valla Raamatukogus: Tanel Saimre „Minu Norra. Polaarutoopia ja naftaplatvormid“, Margus Sanglepp „Nõiatants“, Piret Päär „Kingitud lood“, Pille Matt „Väike Villem.“ Kohaliku elu üks tähtsündmusi oli Arvo Valton-Vallikivi „Märjamaa legendi“ esitlus.

Maakonna raamatukogudes kohtusid lugejatega kirjanikud Raivo Kask, raamatu „Lendur. Tööl all-ja ülalpool pilvi“ autor, Elme Väljaste, Rein Veideman, kirjanike tuuri raames Vladislav Koržets, Veronika Kivisilla ja Jürgen Rooste.

Kirjandusürituste ja raamatunäituste kõrval eksponeeritakse üha enam mitmekesisist kunsti, käsitööd ja muid esemeid. Näiteks Kehtna raamatukogus oli näha maailma maade lippe, tasside kollektsiooni, müntide ja paberrahade näitust, mälestusmedalite kollektsiooni “Eesti tuntud inimesed“, vanade õmblustarvikute näitust „Õmblussahtel“, amigurumi tehnikas heegeldatud mänguasjade näitust „Väikesed sõbrad“.

Mariina Madisson, Lelle raamatukogu direktor: „Jätkus populaarne Lelle mälumängude sari. Hooaja lõpetasime osalejate ühise külastusega Riigikokku. Raamatukogu teeb koostööd kirjastusega TEA, kelle raamatuid pakub vahendajana jõululaadal.“

Kabala, Järlepa, Vana-Vigala, Kärü raamatukogud korraldavad juba aastaid oma kogukonnas soovijatele ekskursioone.

Järvakandi, Kabala, Laukna, Kehtna, Kärü, Valtu raamatukogude juures tegutsevad kirjanduslikud ühendused, käsitööringid ja seltsingud. Ilme Säde Kärü raamatukogust: „Üle 20 aasta on raamatukogu olnud memmeklubiliste seltskonnale kooskäimise kohaks. Sel suvel tehti väljasõit Vargamäele ning vaadati suvelavastust „Kõrboja perenaine“. Eakate seltskonnale on väga olulised kokkusaamised vähemalt kord kuus, et suhelda ja uudiseid kuulda. Memmeklubi tegevus kajastub alates 2007. aastast pildiblogis <https://memmeklubi.blogspot.com.ee/>.” Laukna haruraamatukogus tegutseb Raamatukogu Sõprade Ring, korraldati kodulooline ekskursioon Vana-Vigalasse, mida tutvustas sealne raamatukoguhoidja Mare Ülemaante.

Rapla Keskraamatukogus kohtuti aasta jooksul autorite ja kirjanikega – Ene Ergma, Justin Petrone (emakeelepäeval), Ene Sepp, Armin Kõomägi, Heli Illipe Sootak (Hagudis). Rahvarohkeim publiku poolest oli Margus Mikomägi raamatu “Kaksteist armastavat naist” esitlus, kus esinesid ka Ita Ever ja Mari Lill. Oktoobris algas uus ürituste sari “Teetund raamatuga“.

Jätkusid suvised luulelõunad. Esinemas käisid Rein Veidemann, Vladislav Koržets ja Doris Kareva/Robert Jürjendal ning kahel korral Rapla noored. Ilm lubas viiest kolm üritust teha õues.

Kammerkoori “Studium Vocale” kontsert ning Musta mandri lugude õhtu (esines Aivar Pihelgas) olid rahva seas populaarsed.

Kunstiäitustest eksponeeriti Märjamaa Muusika- ja Kunstikooli lõputööde näitust ning sama kooli õpetaja Anne Aaspõllu näitust "Rabahingus", Liina Langi Haapsalu salle, Heigo Zimmeri fotosid ja Rein Berlokko maalinäitust "Ajahammas 2". Kaks korda aastas ilmestab Tarvo Aro Mett lugemissaali oma vitraažidega. Vitriininäitusi oli aastas 12. Pillkupüüdvad olid Anu Kokkeri tehtud karpide näitus ning kaks keraamikanäitust. Eksponeeriti väärika kultuuriinimese Heldi Tageli kollektsioone.

Kohalikku pärandit jäädvustav

Raamatukogud teevad head tööd kogukonna kultuuripärandi kogujana ja talletajana: Vana-Vigala, Kehtna, Laukna, Eidapere, Inglise, Valtu, Vahastu, Purku, Rapla.

11 raamatukogu märgivad, et kogudesse on lisandunud vanu fotosid ja materjale (inimeste mälestused, õpilaste uurimistööd).

4 raamatukogu osalesid külapäevade ja kokkutulekute organiseerimisel. Signe Mürkhain: „Valtu raamatukogu osales kodukandipäeva „Kaerepere 605“ tähistamisel. Raamatukogus oli sellel päeval lahtiste uste päev. Kõik soovijad võisid külastada raamatukogu ja tutvuda kohalike kirjameeste loomingust koostatud väljapanekutega ja vaadata Naiskodukaitse ja Kaitseleidu ajaloo koostatud pildi- ja kirjamateryale. Toimus kodulootund, vastati viktoriini küsimustele, lahendati ristsõnu. Vaadati koduloolisi filme.“

Rapla Keskraamatukogus peeti traditsioonilist kodulooapäeva. 2017. aastal oli teemaks "Rapla ajad ja majad". Kodulooapäeval esinesid Heiki Pärdi, Andrus Kevallik ja Cerly Marko Järvela. Kodulooapäev on rahva poolt hästi vastu võetud ja alati rahvarohke.

Täiendati koduloolist fotokogu. Bibliograaf osales Raplamaa õpilaste kodu-uurimistööde konkursi hindamiskomisjoni töös ja Rapla maakonna õpilaste kodu-uurimiskonverentsil.

Elukestvate õpet toetav

ETKA Andrase projektist „Õige aeg on õppida“ võttis osa 23 raamatukogu.

Elerin Vilumets Kuimetsa raamatukogust: „Osalesin ETKA Andrase projektis. Informeerisin raamatukogu lugejaid erinevatest õppimisvõimalustest blogis ja raamatukogus kohapeal, jagasin temaatilisi järjehoidjaid. Eesmärk oli aidata mõista, et õppimine on vajalik igas vanuses, endale sobivad võimalused tuleb vaid üles leida ning raamatukogutöötaja saab siin toeks olla.“

Traditsioonilisel täiskasvanud õppija nädalal (TÕN) korraldasid erinevaid ettevõtmisi 19 raamatukogu.

Mariina Madisson Lelle raamatukogust: „... raamatukogus toimus ühekordne koolitus „Esimene nädal“ - õpe elanikkonnale, kuidas kriisiolukordades ellu jääda ning meigikoolituste sari“.

Maie Kalmiste Kehtna raamatukogu: „TÕN-i nädala raames oli väljas Haapsalu sallide näitus „Reesi loodud uued pitsikirjad“. Elavat huvi äratas õpituba „Vana paberi uus elu“, kus Nobiiina tuba tuli appi vanadest pabermaterjalidest kaunistusi meisterdama.“

Ede Talistu Märjamaa Valla Raamatukogust: „...ettevõtlusõhtu "Ettevõtlikkusest ettevõtluseni", kus tutvustati, kuidas Eestist on võimalik jõuda ärimaailma eesliinile. Vestlusingis olid Eesti tippärimehed Peep Kuld ja Arno Kütt. Täiskasvanud õppija Ly Vain tutvustas oma mitmekülgseid õppimisi ja õpitulemusi ning avas mereteemalise näituse. Palju huvilisi tuli kuulama ja nõu saama Tallinna Tehnikaülikooli emeriitprofessori Raivo Voki loengut „Toidust nii- ja naamoodi.““

Raamatukogud on muutumas informatsioonikeskustest kultuurikeskusteks. Raamatukogud pakuvad oma tegevusega kogukonnale mitmesuguseid valikuvõimalusi ja valdavalt on need osalejatele tasuta.

Koostööpartnerid

Raamatukogud teevad koostööd valla haridus- ja kultuuriasutustega.

Teavikute komplekteerimisel kogudesse tehakse koostööd piirkonna raamatukogude vahel, aga arvestatakse ka huvi- noorte- ja päevakeskuste, koolide ja lasteaedade, hooldekodude, mittetulundusühingute vajaduste ja soovidega.

Õpilastööde näituste eksponeerimisel tehakse koostööd kunstikoolidega, eriti tihedad suhted on Rapla ja Märjamaa raamatukogudel Märjamaa Muusika- ja Kunstikooliga.

Suurepäraseks koostööpartneriks on maakonna ajaleht Raplamaa Sõnumid, kus ilmus 2017. aastal artikleid ja sõnumeid raamatukogude tegevusest 61 korral.

Raamatukogud on heade koostööpartneritena välja toonud OÜ Deltmar programmeerija Meelis Lilboki, kirjastuse Varrak peatoimetaja Krista Kaera, Juuru EELK koguduse, maakonna muuseumid, kirjanikud Ly Ehini ja Mathura, Margus Mikomäe, kirjastajad Sirje Endre ja Armar Paidla, noore pärimusmuusiku Mari Tammari, emakeele õpetaja Maarika Lipsi, pärandkultuuri uurijad.

Vabatahtlikke tegutses raamatukogudes viis. Vabatahtlikud aitasid kaasa raamatukogudevahelisel laenutamisel ning koduteeninduses

Rapla Keskraamatukogu tegi eelmisel aastal mitmel korral koostööd Raplamaa Rajaleidja keskusega. Viidi läbi orienteerumismäng ja raamatukoguhoidja Taimi Jürgens oli Rajaleidja jutuvõistluse žürii liige.

Rapla Maavalitsuse projekti raames tehti koostööd raamatu „Raplamaa aeg“ kronoloogia koostamisel, mõningane koostöö tekkis kohaliku Tre Raadioga, kus oli võimalik tutvustada raamatukogus toimuvat.

Teenindusjuht osales maakonna õpilaste etluskonkursi žüriis.

4.6.2 riik

Koostöö ETKA Andrasega. Traditsioonilisel täiskasvanud õppija nädalal (TÕN) korraldasid erinevaid ettevõtmisi 19 raamatukogu ja projektist „Õige aeg on õppida” võttis osa 23 raamatukogu. Jätkus koostöö ERÜ ja Rahvusraamatukoguga. Kirjanike tuuri organiseerimisel on aastaid tulemuslik koostöö olnud Maire Liivametsaga.

Rapla Keskraamatukogu korraldas ERÜ maaraamatukogude sektsiooniga koostöös rahvaraamatukogude seminarlaagri Kehtnas.

Rapla Keskraamatukogu ja maakonna raamatukogud teevad koostööd Eesti Lastekirjanduse Keskusega. Osaletakse keskuse algatatud projektides ja koolitustel.

Koostöö näituste osas

Kehtna raamatukogu eksponeeris koostöös Eesti Teadusagentuuriga rändnäitust õpilasleiutajate töödest „Leiutajad 2016“, Eesti Trükimuseumiga lugemisele pühendatud fotonäitust „Loetud hetked“, Eesti Instituudiga eestikeelse ABC-raamatu enam kui 400-aastast lugu tutvustavat rändnäitust „Eesti aabitsa lugu“.

Rapla Keskraamatukogus sai näha Eesti Teadusagentuuri rändnäitust õpilasleiutajate töödest „Leiutajad 2016“.

Rapla Keskraamatukogu koostöös ERÜga viis läbi maaraamatukogude seminar-laagri, võeti osa raamatukogupäevade avamisest, maaraamatukogude päevast, muinasjutufestivalist ja rahvaraamatukogude seminar-laagrist. Käidi Sillamäe Linna Keskraamatukogu uue hoone avamisel. Eesti Lastekirjanduse Keskuse algatatud üritused said koordineeritud ja läbi viidud.

4.6.3 rahvusvahelisel tasandil

Kohila raamatukogu: „Koostöö rahvusvahelisel tasandil on seotud näituste eksponeerimise ja näituste aväirituste korraldamisega. 2017. aastal tehti koostööd Ameerika, Austria ja Poola Suursaatkondade ning Ungari Instituudiga. Raamatukogu hea koostööpartner on Ameerikas elav

Ohio Ülikooli emeriitprofessor, Antarktika uurija, lapsena Kohilas elanud Gunter Faure. Oleme saanud Gunter Faurelt kingitusena tema enda poolt välja antud kodulooteemalisi ingliskeelseid trükiseid ja muid ilukirjanduslikke ingliskeelseid raamatuid.“

4.7 Raamatukogu koolituskeskusena kasutajatele

2017. aastal viidi maakonna raamatukogudes läbi 201 rühmakoolitust 2335-le inimesele ja 793 individuaalkoolitust 741-le osalejale. Kasutajakoolituste arv maakonnas kasvas võrreldes eelmise aastaga nii individuaal- kui rühmakoolituste osas.

Rühmakoolitusteks olid peamiselt raamatukogutunnid õpilastele – andmebaaside (RIKSWEB) kasutamine, info otsimine teatmeteostest ja internetist. Täiskasvanud õppijaid abistatakse Moodle ja ÖIS-i kasutamisel, dokumentide vormistamisel ja taotlemisel.

Irma Robam Valgu raamatukogust: „Kasutajakoolitusi teen vanemaealistele. Enamasti vajatakse juhendamist arvuti või nutitelefoniga kasutamisel. Igat nõustamist ei saa alati võtta kasutajakoolitusena, kuid igale probleemile tuleb leida lahendus.“

Individuaalkoolitust vajati eelkõige arvuti ja e-teenuste kasutamisel, tulu- ja tervisedeklaratsioonide täitmisel, internetipanga ja paberivaba ARKi kasutamisel, väljatrükkide tegemisel, fotode töötlemisel, digiallkirjade andmisel ning ID-kaardi kasutamisel, sertifikaatide uuendamisel, internetist piletite ostmisel, sõiduplaanide kasutamisel, CV koostamisel, raamatute ja perioodika tellimisel e-keskkonnast, jne. Õpetati tekstitöölusprogrammide kasutamist, uurimustööde ja referaatide vormistamist, RIKSWEB-i kasutamist, e-Pria kasutamist, sotsiaalmeedias kontode loomist, failide lisamist kirjadele, Maa-ameti kaardirakenduse kasutamist.

Maret Aavik Hagudi raamatukogust: „...inimestele on üllatuseks, et meie muuseumide kogud (fotod, dokumendid) on digitaliseeritud, ning nendeni suunamine on leidnud positiivset vastukaja“.

Kasutajakoolituste vajalikkus kasvab, kuna enamik riigi- ja erasektori asutustest on oma teenused ja kontaktid teinud kättesaadavaks e-keskkonnas. Nende kasutamine nõuab teadmisi ja oskusi, mis vanemaealisel elanikkonnal napib.

Raamatukogutöötajad peavad olema kursis kõige uuema ja suutma õpetada seda kasutajatele. Raamatukoguhoidjad vajavad järjepidevalt koolitust nii tehnoloogia kui ka informatsiooni sisusse puutuvast.

Raplas käidi raamatukogus rühmakoolitustel 17 korda, valdavalt osalesid algklassiõpilased, teemaks näiteks Ellen Niit ja „Suur maalritöö“. Põhikoolide õpetajad pole leidnud võimalust õpilasi raamatukokku koolitustundi tuua. Neid on informeeritud ja nad tunnetavad vajadust, kuid ei leia sobivat aega.

Suurem andmebaaside koolitus oli „Netikirjariinist“ osavõtjatele. Töönõupidamisi toimus kahel korral, mõlemad grupid olid Viimsist.

Individuaalkoolitusi viidi läbi rohkem kui 2016. aastal – 99 korda 106-le inimesele.

4.8 Raamatukoguteenuse turundus ja väljaanded

Raamatukogud reklaamivad oma tegevust ja tutvustavad teenuseid järgmiste kanalite kaudu: veebikeskkonnas ajaveebi või kodulehe kaudu; sotsiaalmeedia keskkonnas, omavalitsuse veebilehel, vallalehes, raamatukogus kohapeal ja kogukonna infostendidel. 31-st üldkasutatavast raamatukogust on koduleht või ajaveeb 29-l.

Interaktiivseid teenuseid, mis hõlbustavad teabe vahendamist kasutajate ja raamatukogu vahel või on mõeldud raamatukogusiseseks kasutuseks registreeriti 64 ja raamatukogupoolsete postituste arv oli 2708 (+336). Sotsiaalmeedia kasulikkust näeb üha rohkem raamatukoguhoidjaid, leitakse, et

Facebook on noorte jaoks kõige toimivam teadete edastamise vorm, kuid FB tööshoidmine nõuab aega ja pidevat valmisolekut sellega tegeleda. Edith Alasi Laukna raamatukogust: „Raamatukogu pakutavaid teenuseid ja tegevusi tutvustavad raamatukogu koduleht ja Facebook'i leht. Facebooki leht sai loodud 2014. a veebruaris ja pean seda heaks kanaliks lugejatele info jagamisel.“

Kohila raamatukogu direktor: „Raamatukogul on oma blogi: <http://kohilaraamat.blogspot.com.ee/>, FB lehekülj: <https://www.facebook.com/kohilaraamatukogu/>. Lugeja saab kasutada maakonna avalikku e-kataloogi RIKSWEB: <https://raplamaa.webriks.ee/>. Raamatukogu FB lehel on 608 jälgijat. Blogi külastusi oli 12481. FB lehel postituste klõpsamisi 19377“.

Irma Robam Vahastu raamatukogust: „Raamatukoguteenuste tutvustamiseks kasutan blogi: <http://vahasturaamatukogu.blogspot.com.ee/>. Lugejate tagasiside näitab, et blogi kasutamine on aktiivne. Peamiselt tuntakse huvi raamatukoguürituste ja raamatututvustuste vastu.“

Käru raamatukogu direktor Ilme Säde: „Raamatukogu tegevust kajastame eelkõige veebipäevikus „Käru Raamatukogu ruumis ja ajas“ aadressil <http://karuraamat.blogspot.com.ee/>. Aasta jooksul on postitusi lisatud 32. Praktika näitab, et facebooki kaudu levib info tõhusalt, nii kasutame raamatukogu facebooki kontot <https://www.facebook.com/Käru-Raamatukogu> olulise info jagamiseks. Üldine info raamatukogu ajaloo kohta kuni 2009. aastani on loetav vikipeedias aadressil https://et.wikipedia.org/wiki/K%C3%A4ru_raamatukogu. Lühikäsitla raamatukogust oli leitav ka Käru valla veebilehelt <http://karuvald.kovtp.ee/raamatukogud.>“

Raamatukogusiseselt kasutame alates 2010. aastast „Rapla maakonna raamatukogude infolehte“, kus saame kiiresti jagada tööalast informatsiooni (raamatute tellimine, koolitusvõimalused jne.).

Ede Talistu Märjamaalt: „Raamatukogu turunduse üks osa on jätkuvalt seal toimuvad üritused ja koolitused, osavõtjatele tutvustatakse raamatukogu ja teenuseid, näidatakse ruume. Raamatukogul on olemas oma visiitkaart. Üritusi kajastatakse maakonna raadios TRE.“

Raamatukogud tutvustavad regulaarselt pakutavaid teenuseid avalikkuses, kasutades olemasolevaid võimalusi ja üha enam tehakse seda sotsiaalmeedia kanalite kaudu.

Rapla Keskraamatukogu veebilehel <http://www.raplakrk.ee> kajastuvad sündmused regulaarselt.

Aasta tegemistest on valminud [pildiline kokkuvõte](#). Veebilehel täiendati meediakajastuste täistekstikogu. Järgpidevalt täiendati ja uuendati koduloolist informatsiooni: Raplamaaga seotud tähtpäevade kalendrit, Raplamaa kirjarahva ja uute kodulooväljaannete nimestikku. VIII koduloopäeva „Rapla ajad ja majad“ tarbeks valmis esitlus Rapla vaadetega vanadest fotodest.

Ürituste infot, fotosid ja muud teavet jagatakse sotsiaalmeedias. Kohalikes ajalehtedes avaldatakse info raamatukogu näituste ja sündmuste kohta. Kokkuleppel maakonnalehega avaldatakse igal kuul raamatukogutöötaja lugemissoovitus. Kokku ilmus eelmisel aastal 44 artiklit või sõnumit raamatukogu tegemistest sh kaks lugu ajakirjas „Raamatukogu“.

Kohalikule Tre Raadiole on antud intervjuusid ja seal tutvustatud raamatukogu sündmusi. Maakonnaportaalis www.raplamaa.ee on raamatukogu sündmused üleval.

Raamatukogu teenuseid tutvustati stendidel oma majas ja Kesk-Eesti noortekonverentsil. Raamatukogu oli oma telgi ja müügikohaga väljas Rapla melumessil.

4.9 Andmebaasid

2017. aastal töötavad kõik maakonna raamatukogud raamatukogude info- ja kataloogisüsteemiga RIKS. Raamatukogutarkvaraga RIKS ollakse rahul. Raamatukoguhoidjad toovad välja:

- tarkvara uuendatakse igapäevaselt, uuendamine on kiire ja raamatukoguhoidjasõbralik
- raamatukogu saab teha ettepanekuid, mida võetakse uuendamisel arvesse

- lugejad saavad e-kataloogis RIKSWEB (<https://raplamaa.webriks.ee/>) teostada otsingut, teavikuid reserveerida ja pikendada. Sisselogimiseks saab kasutada ID-kaarti või kasutajatunnust (perekonnanimi, isikukood, lugejakaardinumbr) ja salasõna (esialgse salasõna saab raamatukogust).

Artiklite bibliokirjeid lisati e-kataloogi aasta jooksul 1117. Põhiosa artiklikirjeid lisas andmebaasi Rapla Keskraamatukogu, väikses mahus ka Kohila, Järvakandi ning Märjamaa raamatukogud. Kokku oli artiklikirjeid RIKS-i kataloogis 2017. a lõpuks 17532.

Artiklikirjete bibliografeerimine on vähenenud ja vähenemas, kuna DIGAR Eesti artiklite portaali täiendatakse pidevalt uute ajalehtede-ajakirjadega, millest on võimalik teha täisteksti otsingut. Maakonnaleht ja valdade ajalehed on juurdepääsupiiranguta või kehtib piirang lühikest aega. Probleemiks võib olla valdade lehtede jõudmise kiirus ja avaldamine RR digiarhiivis.

Raamatukogud pakuvad alati oma veebilehe kaudu võimalust kasutada e-katalooge RIKS ja ESTER.

Raamatukogude veebilehtedel on lingid andmebaasidele, riigiasutustele, mäluasutustele ning kodanikuportaalidele, raamatublogidele, sõnastikele, kultuurikalendritele jm infokanalitele. Valiku teeb raamatukogutöötaja, lähtudes oma isiklikust arvamusest. Raamatukoguhoidjad tõdevad, et tegelikult puudub teadmine sellest, kui palju andmebaase tegelikult kasutatakse.

Virtuaalkülastused kasvasid võrreldes eelmise aastaga 3151 võrra. Oma osa on koolitusprojektil „Veebitekstid: loomine, keelekasutus, stiil.“, mis sisaldas raamatukogude ajaveebide ja kodulehtede koolitajapoolset analüüsi ja andis mõtteid ajaveebi uuendamiseks ja teabe jagamiseks.

5. 2018. aasta tegevused

- Üritused ja ettevõtmised Eesti Vabariik 100 raames. ERÜ maaraamatukogude projektist 100 tundi ettelugemist võtab osa 12 raamatukogu.
- 2018. aastal hakatakse ühinenud omavalitsustes välja töötama raamatukogude juhtimisstruktuuri mudelit, tehakse muudatusi arengukavadesse, ühtlustatakse töötajate palgad, teavikute soetamise summad jne..
- Kutsume omavalitsuse ametnikke rahvaga kohtuma, et nad tutvustaksid erinevaid projekte ning oma haldusalaga seotud tegevusi. Raamatukogu on hea keskkond sellis(t)e kohtumis(t)e läbiviimiseks.
- Koolitus-seminaride fookuse suunamine halduskoostöö rakendamisele, muudatuste juhtimisele, meeskonnatöö arendamisele.
- Töös kogudega pöörame 2018. aastal tähelepanu kogu ringluse näitajale ja teavikute mahakandmisele.
- Raamatukogude juhatajaid täidavad ja analüüsivad „Rahvaraamatukogude teenuse hindamise mudeli“ alusel oma raamatukogu tööd.
- Noorte kunstiprojekti „Kunst raamatukokku Raplamaal“ korraldamine.
- Rapla Keskraamatukogus inventuuri läbiviimine.
- Ühisprojekti korraldamine Läti ja Leedu Vabariigi koostööpartneritega ja Sillamäe Linna Keskraamatukoguga.

Koostajad: Katrin Niklus, Tiina Talvet, Kristel Murel, Kaja Tammar, Õie Paaslepp

Direktor

Allkiri : Õ. Paaslepp

LISA

Kuidas on maakonnas/linnas täidetud raamatukoguteeninduse maakondliku koordineerimise ülesandeid? Palun analüüsige ja andke hinnang

(5) Maakonnaraamatukogu ja keskraamatukogu ülesanded raamatukoguteeninduse koordineerimisel on:

1) kogude komplekteerimine ja töötlemine

- Kõikide maakonna omavalitsutega on sõlmitud igal aastal hankeleping, mis sätestab: hangitavate teavikute summa, teavikute hankega kaaasnevad kulud (serveri hooldus, kantselei- ja transpordikulud); täienduskoolituse korraldamiseks tehtavad kulud.
- Anname soovitusi teavikute komplekteerimiseks erinevatele sihtgruppidele (uusi teavikuid tutvustavad ülevaated).
- Kasutame soodsaid hankimisvõimalusi.
- Vastutame Rapla maakonnas korrektsete kirjete eest andmebaasis RIKS.

2) rahvaraamatukogude tegevuseks vajalike bibliograafia-, täistekst- ja muude andmebaaside loomine ja pidamine

- Andmebaasi RIKS on kodulooliste artiklikirjete lisamine koordineeritud keskraamatukogu poolt järjepidevalt. Artiklite bibliokirjeid lisati e-kataloogi aasta jooksul 1117. Põhiosa artiklikirjeid lisas andmebaasi Rapla Keskraamatukogu, väikses mahus Kohila, Järvakandi ning Märjamaa raamatukogud. Kokku oli artiklikirjeid RIKS-i kataloogis 2017. a lõpuks 17532.

3) rahvaraamatukogude statistilise aruandluse korraldamine ja tegevuse analüüsimine

- Aruandlust korraldame vastavalt kehtivale seadusele.
- Viime läbi tööalased nõupidamisi omavalitsustes, kus analüüsimine raamatukogu tegevust statistiliste näitajate alusel. Näiteks 2017. aastal analüüsisime töökorraldust neljas raamatukogus (lahtiolekuaegade analüüs, kogude kasutatavus, töö korraldus).

4) erialane nõustamine ja raamatukogutöötajate täienduskoolituse korraldamine

Nõustamine:

- 2017. aastal nõustati kohtadel raamatukogusid 29 korral.
- Kogude puhastamine ja paigutus.
- Inventuuride rakendamine ja läbiviimine.
- Haldusreformiga seonduvad probleemid. 2016. aastal korraldasime 4 nõupidamist omavalitsuste osavõtul.

Täienduskoolitus:

- Keskraamatukogu poolt raamatukogutöötajatele tehtavate koolituste arv on piiratud, kuus üks koolituspäev mahuga 6 akad. tundi, seega aastas maksimaalselt 9 koolitusüritust. Lisanduvad nn. kohustuslikud koolitused, mis tulenevad seadusandlusest: tuleohutus- ja väljajõe, töötervishoid, tööohutus. Koolitustel osalemine oleneb raamatukogu eelarvest ja võimalusest korraldada tööd nii, et lugejateenindus ei kannataks.
- Ainult projektide toel ei ole maakonna keskraamatukogul võimalik koolitusi planeerida ja korraldada. Riik peaks andma maakonna keskraamatukogule igal aastal kindla summa, mis võimaldaks süsteemselt erialast koolitust pikema aja peale ette planeerida.

- Raamatukogusiseselt kasutame alates 2010. aastast „Rapla maakonna raamatukogude infolehte“, kus jagame tööalast informatsiooni (raamatute tellimine, koolitusvõimalused jne.).

Maakondlike projektide koordineerimine:

- Eesti Lastekirjanduse Keskuse algatused (Nukitsa konkurss; ettelugemise konkursid, kirjandusmängud) ja muud üle-eestilised projektid.
- Rapla Keskraamatukogu poolt ellu kutsutud ettevõtmised: „Suvelugemine“, „Netikirjariin“, laste kunstiprojekt „Mina näen nii“.

Hinnangu keskraamatukogu tööle peaksid andma maakonna raamatukogutöötajad. Kultuuriministeerium peaks korraldama küsitluse.

Signe Mürkhain Valtu raamatukogust võtab aastaruandes kokku maakonnaraamatukogu rolli ja annab hinnagu:

Rapla Keskraamatukogu roll maakondlikus töös:

- Ürituste koordineerimine;
- partner RVL-i tegemisel;
- täiendkoolituse keskus;
- komplekteerimise keskus;
- nõustaja;

„Rapla Keskraamatukogu poolt korraldatavad seminar – nõupidamised, õppepäevad ja väljasõidud olid harivad ja silmaringi laiendavad.“